

TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN ÇAĞDAŞ BASKİRESİM SANATINA ETKİLERİ

• Sanatta Yeterlik Öğrencisi Emre İNAN* • Dr. Öğr. Üyesi Özgür UĞUZ**

ÖZET

Bu makale, teknolojik gelişmelerin baskıresim sanatına etkisini inceleyerek dijital teknolojilerin ve teknolojiye dayalı hibrit yöntemlerin bu geleneksel sanat formunu nasıl dönüştürdüğüne odaklanmaktadır. Araştırma kapsamında, sanatçıların baskı tekniklerinde dijitalleşme ile nasıl yeni olanaklar keşfettiği ve bu sürecin sanatsal ifade biçimlerine etkileri irdelenmiştir. Dijital baskı teknikleri, bilgisayar destekli tasarım araçları ve 3D baskı gibi yenilikler, sanatçıların üretim süreçlerini ve sonuçlarını genişleterek yeni ifade biçimlerine olanak tanımıştır. Dijitalleşme, baskıresim sanatını yeniden tanımlarken, yeni medya ile olan etkileşim disiplinlerarası bir zenginlik kazandırmıştır. Sanal platformlar, etkileşimli medya ve dijital ortamlar, baskıresim sanatını deneysel ve kavramsal açıdan genişletirken, eserlerin dijital mecralarda yayılmasına da imkan tanımıştır. Hibrit teknikler ise, geleneksel ve dijital süreçlerin birleşmesiyle çok katmanlı, dinamik üretim biçimlerine yol açmıştır. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılarak baskıresim sanatının dijital dönüşüm süreci detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Makalenin temel amacı, baskıresim sanatının çağdaş dijital teknolojilerle nasıl yeniden şekillendiğini ortaya koymaktır. Çalışmada, literatür taraması ve vaka incelemeleri yöntemi kullanılarak sanatçılar ve sanat eserleri üzerinden günümüzde kullanılan teknolojilerin baskı sanatındaki rolü analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Sanat, Dijital Teknoloji, Yeni Medya, Baskıresim, Hibrit Teknikler.

* Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Baskı Sanatları Anasanat Dalı, inanemre95@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0592-2664

** Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Baskı Sanatları Bölümü, ozguruguz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9096-0608

THE IMPACT OF TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS ON CONTEMPORARY PRINTMAKING ART

• Proficiency in Arts Student Emre İNAN* • Assist Prof. Dr Özgür UĞUZ**

ABSTRACT

This article examines the impact of technological developments on printmaking, focusing on how digital technologies and technology-based hybrid methods have transformed this traditional art form. The study explores how artists have discovered new possibilities through digitalization in printmaking techniques and how this process has influenced artistic expression. Innovations such as digital printing techniques, computer-aided design tools, and 3D printing have expanded artists' production processes and outcomes, enabling new forms of expression. While digitalization has redefined printmaking, its interaction with new media has brought an interdisciplinary richness. Virtual platforms, interactive media, and digital environments have broadened the experimental and conceptual dimensions of printmaking while also facilitating the dissemination of works in digital media. Hybrid techniques, resulting from the integration of traditional and digital processes, have led to multi-layered and dynamic forms of production. This study employs a qualitative research approach to comprehensively examine the digital transformation of printmaking. The primary aim of the article is to reveal how contemporary digital technologies are reshaping printmaking. Through literature review and case study analysis, the study evaluates the role of modern technologies in printmaking based on artists and their works.

Keywords: Digital Art, Digital Technology, New Media Art, Printmaking, Hybrid Techniques.

* Anadolu University, Fine Art Faculty, Printmaking Department, ozguruguz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9096-060

** Anadolu University, Fine Art Faculty, Printmaking Department, ozguruguz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9096-0608

1. GİRİŞ

Baskıresim sanatı, tarih boyunca teknik gelişimlere duyarlı bir sanat disiplini olarak varlığını sürdürmüştür. Ancak son yüzyılda yaşanan dijital devrim, bu sanat alanında dönüştürücü bir etki yaratmış, yeni medya ve dijital teknolojilerle baskıresim arasında yeni bir etkileşim alanı oluşturmuştur. Bu dönüşüm süreci, sanatçılar için yaratıcılık ve ifade olanaklarını genişleten önemli fırsatlar sunarken, aynı zamanda geleneksel tekniklerin kaybolması ve sanat eserlerinin özgünlüğü konularında bazı tartışmaları da beraberinde getirmiştir.

Bu nitel araştırma, baskıresim sanatı ile dijital devrim arasındaki ilişkiyi irdeleyerek, teknolojik gelişimin baskıresim sanatının süreci ve sonucu üzerindeki etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda çalışma, şu sorular etrafında şekillendirilmiştir:

Dijital teknolojiler, baskıresim sanatının geleneksel tekniklerine nasıl entegre edilmiştir?

Sanatçılar bu yeni olanaklardan nasıl faydalanmakta ve hangi yaratıcı stratejileri benimsemektedir?

Dijitalleşme süreci, baskıresim sanatının sınırlarını nasıl genişletmiştir?

Makale kapsamında, baskıresim sanatının dijitalleşme ile yaşadığı dönüşümler teorik ve sanatsal açıdan ele alınarak, günümüz sanat pratiğindeki etkileri detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu çalışmanın sınırlılıkları, temel olarak baskıresim sanatına odaklanmakta ve bu sanat formunun yeni medya ve dijital sanatlarla olan etkileşimi üzerinden bir değerlendirme yapmaktadır. Geleneksel baskı tekniklerinin dönüşümlerine odaklanılırken, teknolojik gelişimlerin genel sanat pratiğine etkisi ise makalenin odak noktası dışında tutulmuştur. Bu bağlamda, çalışma baskıresim sanatının dijital devrim ile olan ilişkisini tarihsel, teknik ve estetik boyutlarıyla ele almakta ve bu ilişkinin sanatçıların üretim pratiğini nasıl etkilediğini analiz etmektedir.

2. GÜNÜMÜZ TEKNOLOJİLERİ VE BASKİRESİM

21. yüzyılın hızla değişen manzarasında, sanat dünyası teknolojik ilerlemenin amansız yürüyüşünün yönlendirdiği köklü bir dönüşüme tanık olmuştur. Bu dönüşüm, her iki alanın da bu teknolojik gelişmeler karşısında gelişmesiyle birlikte, baskıresim sanatında da benzeri görülmemiş yaratıcı ifade ve bilimsel keşiflere olanak sağlamıştır. Dijital teknolojinin etkisi, görsel deneyimin tüm yönlerine, görüntülerin hızlı bir şekilde yeniden üretilmesi ve iletilmesi yoluyla nüfuz ettikçe, güzel sanatların doğası da derin bir dönüşüm geçirmiş, baskıresim sanatı da bu anlamda çağdaş sanatın önemli ifade

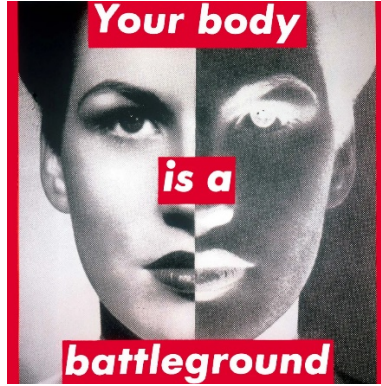
biçimlerinden biri olarak varlığını sürdürmüştür.

Tarihsel süreç içerisinde baskiresmin teknik gelişmeleri bünyesine dahil eden yapısı, baskiresmin güncel bir sanat disiplini olarak kalmasında hayati bir rol oynamıştır. Ancak günümüzde teknolojik gelişmelerle olan ilişkisi öncesi ile karşılaştırıldığında önemli dönüşümler içerdiği görülmektedir. “Teknolojik gelişmeler ile baskı sanatı arasındaki ilişki hem zorluklar hem de fırsatlarla beraber dinamik ve çok yönlü bir ilişki oluşturmaktadır. Sanat her zaman zamanının teknolojik ilerlemesiyle karmaşık bir şekilde bağlantılı olduğundan, günümüz dönemi de bir istisna değildir” (Couprie, 2006). Günümüz teknolojisi ile dijital alan ve donanımlara olan ilgi ve gittikçe artan bağımlılık, baskı sanatının özgünlüğü ve benzersizliği konusunda da endişelere yol açmıştır. “Teknoloji ve baskı sanatının bütünleşmesi bazı kaygıları da beraberinde getirmektedir. Dijital araç ve tekniklerin artan kullanımının sanatsal ifadenin homojenleşmesine ve geleneksel baskı yöntemlerinin sunduğu benzersiz niteliklerin kaybolmasına yol açabileceği endişesi vardır. Dijital görüntülerin kolayca kopyalanabilmesi ve değiştirilebilmesi, bazılarının sanat formunun değerini ve bütünlüğünü sorgulamasına yol açtığı ve potansiyel olarak geleneksel baskı sanatının algılanan değerini ve ayrıcalığını azalttığı düşünülmektedir. Sanatçılar bu gibi kaygıların önüne geçebilmek veya minimum düzeye indirgeyebilmek adına çeşitlik özgün yollar ve alternatifler üretme çabasına girmektedir. Bu bağlamda; günümüz baskiresim sanatçıları, dijital teknolojileri yaratıcı yollarla kullanarak geleneksel tekniklere yeni bir boyut kazandırmaktadır. Dijital teknolojilerin baskiresim sanatına dahil edilmesi, sanatçıların farklı yöntemleri denemelerini ve baskı süreçlerinde yenilikçi yaklaşımlar geliştirmelerini sağlamıştır. Bu yöntemlerden en ekonomik ve yaygın olanı ise dijital baskıdır.

1990’larda World Wide Web’in ortaya çıkışı, görsel sanatçılar için daha çeşitli fırsatlar yaratmış ve yaratıcı uygulamalarına görünüşte sonsuz, değiştirilebilir boyutlar getirmiştir (Xing ve Marwala, 2018). Bu dijital devrimin mümkün kıldığı maddi ve entelektüel alışverişin yaygınlaşması, baskiresim alanı da dahil olmak üzere çağdaş sanat dünyasını önemli ölçüde şekillendirmiştir. Bu teknolojik gelişmeler, baskı sanatçılarının yaratıcı olanaklarını genişletmekle kalmamış, aynı zamanda kültürün temsil edilme ve algılanma biçimlerini de kökten değiştirmiştir. “Dijital teknolojinin baskı sanatına entegre edilmesi, bu sanat formuna hem avantajlar hem de dezavantajlar getirmiştir. Bir yandan, dijital araçlar baskı yapım sürecini önemli ölçüde basitleştirmiş ve geliştirmiş, daha fazla verimlilik, hassasiyet ve yaratıcı esneklik sağlamıştır.” (Boughton, 2005). Değişen teknolojinin baskiresim sanatına entegrasyonu, sanatsal ifade için heyecan verici yeni olanaklar yaratmıştır. Böylelikle çağdaş sanatçılar, geleneksel ve modern teknikleri harmanlayarak görsel olarak çarpıcı ve kavramsal olarak ilgi çekici eserler yaratmak

için baskıresim önemli bir ifade aracı olmaya başlamıştır. Ayrıca dijital devrim, sanat dünyasında iş birliği ve disiplinler arası değişim için daha fazla fırsat yaratmıştır. Baskı sanatçıları, bu iş birliği platformlarından ve dijital araçlardan yararlanarak disiplinler arası diyaloglara girebilmekte, farklı geçmişlere sahip sanatçılarla fikir, teknik ve kaynak paylaşımında bulunabilmekte ve çağdaş baskı sanatının yaratıcı manzarasını daha da zenginleştirebilmektedir.

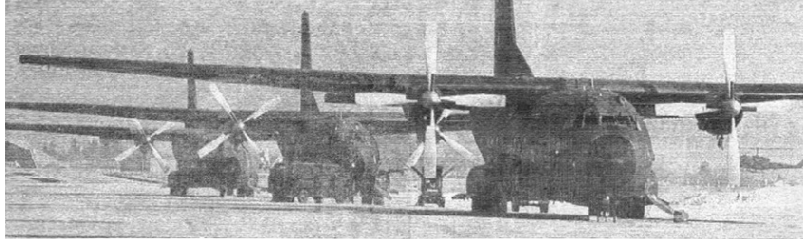
Dijital baskı, sanatçıların bilgisayar ortamında oluşturdukları imgeleri veya tasarımları inkjet, lazer veya diğer dijital yazıcılar aracılığıyla kağıt ya da diğer yüzeylere aktarmalarını sağlamaktadır. Bu teknik, sanatçılara çok çeşitli renk ve dokuları kullanma imkânı verirken, aynı zamanda hatasız ve kusursuz baskılar elde etmelerine olanak tanır. Dijital baskının avantajı, her baskının aynı kalitede olabilmesidir. Ayrıca mürekkep püskürtmeli baskı, lazer kesim ve 3D baskı gibi çeşitli dijital baskı teknikleri, sanatçıların medyanın sınırlarını zorlamalarına, yeni malzemeler, dokular ve formlar keşfetmelerine olanak tanımaktadır.

Görsel 1. Barbara Kruger "Untitled Your Body is a Battleground", 1989, Vinil malzeme üzerine fotografik ipek baskı, 284.48 x 284.48 cm. (Untitled Your body is a battleground Barbara Kruger, t.y.).

Barbara Kruger gibi sanatçılar dijital baskıyı güçlü mesajlarını iletmek için kullanmış, grafik ve metni dijital teknolojilerle harmanlayarak etkili sanatsal ifadeler oluşturmuştur. Barbara Kruger, dijital teknolojileri ve fotografik baskı tekniklerini kullanarak kültürel eleştirilerini güçlü bir görsel dil ile ifade eder. Metin ve görüntülerin bir araya geldiği eserlerinde dijital baskının etkisi büyüktür. Kruger'ın en ünlü eserlerinden biri olan bu çalışma, dijital baskı teknikleri ile fotoğraf ve metni birleştirerek feminist ve toplumsal eleştirileri sanatın merkezine taşır. Fotoğrafik imgelerin dijital manipölasyonlarla birleşerek baskıresim eserlerine dahil edilmesi, sanatçılar için yaratıcı bir süreç sunar. Sanatçılar, fotoğrafları dijital araçlarla manipüle ederek soyut ya da gerçekçi imgeler oluşturabilir, ardından bu imgeleri geleneksel baskı yöntemleriyle birleştirerek hibrit eserler

yaratabilirler. Tıpkı Kruger gibi Baumgartner da döneminin dijital olanaklarını kullanarak geleneksel tekniklere yenilikçi yaklaşımlar ve yorumlar getirmiştir.

Görsel 2. *Christiane Baumgartner, “Transall”, 2002, Ağaç Baskı, 154.9 x 435 cm.*
(*Eye on Europe: Prints, Books & Multiples, t.y.*).

Christiane Baumgartner, fotoğraf ve video görüntülerini dijital olarak manipüle eder ve ardından geleneksel tahta baskı (woodcut) tekniğine dönüştürür. Dijital ve analog imgelerinin birleşimi, modern teknolojiyi ve geleneksel sanatı bir araya getirir. Sanatçı süreç ile ilgili görüşlerini şu sözlerle ifade etmektedir: “İki adet kontrplak parçası almak zorunda kaldım, boyutları dilediğim uzunlukla değildi birleştirmek durumundaydım. Ardından videolarımdan aldığım bir görüntüyü bilgisayar ortamına alıp düzenlemeler yaptım. Çıktısını alarak plakaya aktardım ve oymaya başladım. Bu süreç yaklaşık on ay sürdü. Bütün dünyanın hızlandığını düşündüm. Sadece iletişim kurmak için kullandığımız internet; bu sürecin en hızlı verisini bana vermişti. Duvar yıkılmadan önce öğrendiğimiz teknikleri düşünüyorum da, bir bakıma üretim süreci en yavaş olan ağaç baskı tekniğinde bugün fotoğrafı hatta videoyu kullanıyordum. Bu inanılmaz bir deneyimdi benim için... İnsanların bu devasa büyüklükteki bir esere bir ileri bir geri hareketlerle yaklaşımları, bunun da bir videodan hareketle el yapımı bir teknik olması herkesi hayrete düşürüyordu...” (Baumgartner, <http> 1). Dijital teknolojiler, bir bakıma baskıresmin sınırlarını genişletmiş, ifade olanaklarını arttırarak sanatçıları zaman ve enerji tasarrufuna sürüklemiştir.

Görsel 3. “3D Print ve Gofre baskı”. 2019.
(*Blind Embossing gofre With a 3D Printed Press, 2019*).

Bilgisayar destekli yazılım tasarımlarıyla oluşturulan, üç boyutlu dijital modellerin katman katman fiziksel nesnelere dönüştürülmesini sağlayan 3D baskı, bir modelin özel bir yazıcıya gönderilmesi süreci ile başlar. Yazıcı malzemeyi (plastik, reçine, metal vb.) ince katmanlar halinde üst üste ekleyerek oldukça dayanıklı bir nesne oluşturur. Bu sayede karmaşık, detaylı parçalar üretmek mümkündür. Görsel 3'te görüldüğü üzere; geleneksel yüksek baskı tekniğinin oluşturulma mantığı çerçevesinde meydana getirilen bir kalıp görülmektedir. Geleneksel yöntemlerle oluşturulabilen bu karmaşık yüzeyler 3D baskının avantajları ile kolaylıkla çoğaltılabilmektedir. Öte yandan lazer kesim teknolojileri, sanatçıların gravür ve oyma tekniklerini daha hassas ve hızlı bir şekilde uygulamalarını sağlar. Bu teknoloji sayesinde sanatçılar, dijital olarak oluşturdukları desenleri ve imgeleri lazerle doğrudan yüzeye kazıyabilir veya ahşap ya da metal gibi malzemelere uygulayarak geleneksel baskı yöntemlerine benzer süreçler yaratabilir. Bu ilişki ile günümüz sanatçıları, yeni tekniklerle daha özgün ve karmaşık baskılar elde edebilmektedirler. Bu durum baskıresim sanatının fiziksel ve süreç sınırlarını genişletmekte, deneysel ve inovatif yaklaşımları mümkün kılmaktadır.

Günümüz sanatçıları, dijital araçlarla oluşturdukları desenleri geleneksel baskı teknikleriyle birleştirirler. Örneğin, dijital ortamda üretilen desenler, serigrafi, taşbaskı veya gravür teknikleriyle basılır. Bu yaklaşım, hem dijital teknolojilerin esneklik ve yenilikçilik potansiyelinden yararlanmayı, hem de geleneksel baskı yöntemlerinin taklit özelliklerini korumayı amaçlar.

Sanatçılar, dijital olarak ürettikleri görselleri kolaj teknikleriyle bir araya getirip ardından serigrafi baskı ile katmanlı bir yapı oluşturabilirler. Dijital kolajlar, farklı imgelerin bir araya gelerek yeni anlamlar yaratmasını sağlar ve bu imgeler serigrafi ile basıldığında yeni bir boyut kazanırlar.

Görsel 4. Shepard Fairey "Hope", 2008, Kağıt üzerine İpek baskı, 61 x 91.4 cm.
(Bidding for Hope, Shepard Fairey 2016).

Görsel 5. Mick Jagger, "Andy Warhol", 1975, Kağıt üzerine İpek baskı, 111.5 x 73.7 cm.
(Mick Jagger, Andy Warhol, t.y.).

Shepard Fairey, dijital olarak tasarladığı imgeleri ve kolajları serigrafi baskı ile birleştirerek sokak sanatı ve grafik tasarımın estetiğini kullanır. Bu yaklaşım, Fairey'in dijital teknolojiyi sosyal ve politik mesajlar vermek için kullanma biçimini yansıtır. Sosyal ve politik mesajlar içeren dijital baskılarında fotoğrafları manipüle ederek yeniden yorumlar. 2008 ABD Başkanlık seçimlerinde Barack Obama'yı desteklemek için yarattığı bu eser, dijital baskı teknikleri ile üretilmiş ve ikonik hale gelmiştir. Fairey'in dijital teknolojilerle ürettiği bu eser, modern propagandanın sanattaki rolünü gösterir. Ek olarak, erken bir dönemde pop bir imge olan Andy Warhol portresini yapan Jagger, dijital teknoloji olanaklarını kullanmış, geleneksel baskıresmin teknoloji ile ilişkisinde sanata dair geleceğe önemli yatırımlar yapmıştır.

Görsel 6. Kerry James Marshall "Hatıralar", 1997, Kağıt üzerine dijital baskı ve mürekkep.
(Kerry James Marshall Mementos, 1998).

Görsel 7. David Hockney, "2011'de Doğu Yorkshire", 2011, Woldgate'e Baharın Gelişi, Kağıt üzerine basılmış inkjet baskı, 290.8 × 218.4 cm.

(David Hockney *The Arrival of Spring in Woldgate*, 2011).

Kerry James Marshall, David Hockney, dijital teknolojileri sanatında sıklıkla kullanan bir sanatçılardır. Özellikle iPad ve iPhone ile yaptığı dijital çizimler ile Hockney eserlerinde yeni bir dönem başlatmıştır. Dijital baskı teknolojilerini kullanarak, bu çizimlerini büyük ölçekli baskılar halinde çoğaltmıştır. Hockney, dijital araçların sunduğu esneklik ve hız ile geleneksel baskıresim tekniklerini harmanlamıştır. Bu çok katmanlı benzersiz sonuçlar, çağın gerektirdiği sanatın tüketim ve üretim ilişkisine katkı sağlamakla birlikte sanatçıların yaratmak istediklerine hızlı bir biçimde ulaşabilmelerine olanak sağlamaktadır.

Dijital devrim ve teknolojileri; sanatçıları eserlerinde kullandıkları yöntem ve deneysel uygulamaları sorgulamaya ve yenilikçi eserler üretmeye teşvik etmiştir. Bu sayede baskıresim sanatının hem yaratıcı süreçleri hem de üretim yöntemleri köklü bir şekilde dönüşmüştür. Bu teknolojiler sanatçılara üretim alternatifleri sunmakla birlikte geleneksel baskı yöntemlerine ek olarak, sınırsız bir görsel ve teknik repertuvar sunmaktadır. Sanatçılar böylelikle yüksek çözünürlüklü görüntüler yaratma ve bu görüntüleri doğrudan dijital yazıcılarla baskı alma imkanına kavuşmuştur. Bu sayede sanatçılar, detayları ve dokuları büyük bir esneklikle çalışabilir, aktarabilir, görsel unsurları hızlı bir biçimde manipüle edebilmektedirler.

2.1. Baskıresim Sanatı ve Yeni Medya İlişkisi

Sanat yaşamdan ilham alırken, sürekli olarak yaşama dair bakma şeklini değiştiren, dönüştüren bir devamlılığı esas almaktadır. Yaşamın-yaşayışın değişimini öngören,

sorgulayan, anlayan ve aktaran rolündeki sanat üretimleri; bilim, teknoloji alanındaki gelişmelere paralel bir ilham kaynağı olduğu söylenebilir. Sanatın devingen yapısı onu yaşamın her sahasında etkili ve canlı tutmaktadır. Yaşanılan çağdaki köklü değişimler; malzeme ve ideolojik farklılıklar, dijital teknolojilerin gelişimi gibi unsurlar sanata ve sanatın nesnesine bakma şeklini değiştirmektedir. Bu bağlamda baskıresim sanatının gelişen yeni medya ile kurduğu ilişki, baskıresme bakma şeklini, üretim biçimlerini farklı boyutlara taşımaktadır (Gombrich 2019:57-68). Bu çağda baskıresim sanatı, her çağda olduğu gibi yaşama paralel, güncel teknik ve teknolojilerle paydaş ve iç içedir.

Teknoloji; kültürü yeniden şekillendiren, yenilikte ısrarcı, bilgiye ve yönetime erişimi sağlayan ve geliştiren sistemler bütünüdür. 19. yy. da sanat, gelişen teknoloji, sanatın doğasını değiştiren fotoğrafın icadı ile derinden etkilenmiştir. O zamana dek sanatçıların rolü ile sağlanan doğanın, bireyin ve yaşamın en doğru biçimde yansıtılma meselesi bir makinaya teslim edilmiştir. Oluşan sansasyon ile baskıresmin ve dolayısıyla sanatın üretim ve yaratma süreçleri yeniden şekillenmeye başlamıştır. Bu durum bugünün teknolojileri ile de toplumda, sanat üretimlerinde alternatif yollar ve ifade biçimleri arayışlarına sürüklemiştir. Gelişen teknolojinin ve araçların ürünü olan yeni medya: Kökleri 20.yy. başlarındaki Dadaizm akımına dayanan, estetik kavramına getirdikleri antiestetik eylem ve kavramsal yaklaşımlardan doğan yeni bir üretim pratiğidir (Tribe, 2006:8). Ardından Joseph Kosuth ve Andy Warhol gibi öncüleri olan Kavramsal Sanat ve Pop Art, yeni medya sanatının yönünü belirleyen ana akımlardandır. Tüketim kültürü, sanat-nesne ilişkisi bağlamında sanatın neliği ve işlevinin sorgulanması gibi temel problemleri gündeme getirmektedir. Sanatta yeni dil arayışları, ifade ve pratik sorunlar sürekli gündeme gelmekte, teknolojik gelişmelerle de bu problem güncelliğini korumaya devam etmektedir. Gelişen bilgisayar teknolojileri, mobil teknoloji gibi yeni iletişim araçlarının ortaya çıkışı; toplumu, izleyiciyi ve sanatçıyı bulunduğu zaman diliminden bağımsız, farklı deneyimler sunan sanal bir mekana sürüklemektedir. Yeni medya kavramının ortaya çıkmasında etkili bir rol oynayan Mark Poster, yeni ve eski medyayı hem içerik hem de deneyimleme açısından etken-edilgen olarak nitelendirmiştir. Eski medyanın edilgen yapıda olması, kendisini bir ekran, monitör, ses vb. araçlarla sınırlı kılmasından, yeni medyanın etken rolü ise teknolojinin tüm olanaklarını elinde bulunduran hatta teknolojiyi de şekillendiren eylemlere dönüştürmesine dayandırmaktadır. “Popüler kültürün medya aracılığıyla yönlendirilmesi, kurulan egemen yapı ile toplumu tetikleyen gücü barındırmaktadır” (Poster, 1995:64).

Sanat alanında egemen olan araçlardan; baskıresim, fotoğraf, sinema ve dijital sanatların gelişim süreçleri göz önünde bulundurulduğunda, yeni medyanın neliği gözlemlenebilmektedir. “Klasik baskıresim teknikleriyle üreten sanatçılar, dijital tekniğin hem

kâğıt yüzeyindeki dokusu bakımından hem de ifade aracı olarak yeterli olmadığını savunmaktadırlar. Bu sanatçılar için asıl önemlisi; yaratıcılık, ifade ve özgünlüğüdür. Çağı yakalama adına ille de yeni teknik imkânların faydalı olmayacağını düşünmektedirler” (Ayan, 2007:137). Ancak “Baskıresim, temel prensibi olan çoğaltma biçimlerini geleneksel yöntem ve araçlarla sınırlamayı 19.yy. da gelişen deneysel yöntemler ile genişletmeye başlamıştır. Bir kâğıt ve bir kalıp idealinden sıyrılıp, dijital baskının olanaklarını, üretim ve yaratım prensiplerini benimseyerek kendisine alternatif yollar yaratmıştır” (Esmer, 2014:2). Baskıresim, bu süreçte ortaya çıkan teknolojik araçların ve disiplinlerarası üretim biçimlerinin yaygınlaşmasıyla anlamını, sınırlarını ve aktarım biçimlerini genişleterek yeni medyanın üretim odağında olmaya devam etmektedir. Geniş kitlelere bilginin ve sanatın erişiminde en büyük kaynak olan baskıresim sanatı; dijital teknolojilerin ve internetin sağladığı olanaklarla ortaya çıkan yeni medya sanatı alanı içerisinde yaratım sınırlarını sonsuz boyutlara ve sınırsız erişime taşımıştır.

Yeni medyanın baskıresim sanatı ile kurduğu ilişkide hem teknik hem de kavramsal düzeyde önemli dönüşümler içermektedir. Kullanılan dijital teknolojiler, interaktif yöntemler; baskıresmin geleneksel formu ve yaratma ideali ile taban tabana örtüşmektedir. Geleneksel çoğaltma, kopyalama, yeniden üretim gibi yaratım formları, yeni medyanın iletişim ağında ihlal edildiği ve değiştiği gözlemlenebilmektedir. Dijital formatların baskıresim sanatında kullanılması; zaman yönetimi ve fiziksel zorlukları ortadan kaldırarak sürecin hızlanmasında ve de yeni ifade biçimlerinin doğmasına önayak olmuştur. Bu süreçte sanatçılar, dijital araçlarla kalıplar üretebilme ve ardından fiziksel baskı tekniklerini kullanabilme; dijital bir eseri fiziksel bir temasta bulunmadan çoğaltabilme olanaklarını elinde bulundurmaktadır. Seçeneklerden birinde sanatçı ve kalıp süreci etkin bir rol oynarken, diğerinde sanatçı dijital ağ ve ortamları birer araç olarak kullanarak onları edilgenleştirir. Buradaki etken rol, onları deneyimleyen, etkileşimde bulunan izleyicidir.

1990’lı yıllarda çağda büyük bir sansasyon yaratan ‘www’ (world wide web)’ in ortaya çıkmasıyla birlikte sanatçılar, ihtiyaç duydukları kendini tanıtabilme olanaklarına sahip-lerdi. Böylece toplumun birçok kesiminde yaşanan bu hareketlilik, sanata olan eğilimi de tetiklemiştir. Böylece yüksek giderli galeri odalarından, tek tip sanatçı eğilimlerinden bağımsız, hür olma idealine kavuşmuşlardır. Tribe sanatçılara yönelik bu gelişimi şu sözlerle ifade etmektedir: İnternetin yaygınlaşmasıyla beraber sanatçılar; bilgisayar teknolojilerinin artık sadece görselleri manipüle etmek, çeşitli tasarımlar yapmak veya reklam uygulamaları için kullanılan bir makine olmaktan ötedir. Bu makineler zaman içerisinde sanatçıların, küratör ve eleştirmenlerin kapılarını araladıkları geniş ifade ortamlarıdır. Bu ortam sanatçıların gerektiğinde arşiv niteliğinde kullandığı, gerektiğinde ise sanatçının kendisine özgü tasarımların gerçekleşmesi için sanal bir tuval, mekan veya

galeridir (Tribe, 2006, s.17).

Yeni medya, teknolojik gelişmelere paralel olarak değişimine sanatçılara ek birçok kurumun da katkısı ile sürdürmektedir. 1980'ler bu değişim ise somut olarak görüldüğü zaman dilimidir. Avrupa'da gelişen teknolojiyle birlikte sanat, yeni bedenlerde ve kimliklerde kendisine anlam aramaya devam etmektedir. Zentrum für Kunst un Medientechnologie Karlsruhe, New Media Institute Frankfurt, Inter Society for the Electronic Art, International Communication Center Tokyo gibi kurumlar yeni medya sanatı ile ilgilenmeye, bu alana yatırım yaparak sanatçıları üretime teşvik etmişlerdir. 1990 yıllarından itibaren ise yeni medya, etkileşimli sanat eserleri üretilen, sanatçıların, müzisyenlerin, eleştirmen ve küratörlerin sıklıkla tercih ettiği sanat üretmenin yeni bir formu ve söylemidir.

Görsel 8. Walead Beshty "glasshouse-jpeg" 2009. Museo Silver Rag kağıt üzerine pigment baskı, 44x20 inç.
(Walead Beshty:Glasshouse-jpeg Walead Beshty, 2009).

Beshty genel olarak baskıresim tekniklerine olan yoğun ilgisiyle, çoğaltmanın sağladığı olanaklara ilgi duymaktadır. Görsel 8'deki eseri ise fotografik kopukluk ve parçalanma hissinin vermiş olduğu yoğun izler taşımaktadır. Burada sanatçı doğadan referans aldığı bir fotoğrafı tekrar tekrar bozarak, son derece renkli ve giderek daha da soyutlaşan görüntüler oluşturmaktadır. Sonuç olarak ise sanatçı, geleneksel baskıresim teknik sürecinde olduğu gibi, orijinalinden giderek bağımsızlaşan, ardışık olarak üretilmiş 20 benzersiz baskı ortaya çıkarmaktadır (Beshty, 2009:1).

Baskıresim sanatı, yeni medya araçlarının kullanımı ile fiziksel kimliğinden koparılıyor olsa da tekniklerin yaratım ve çoğaltma ideali yeni medyanın araçları, teknolojinin sınırları ile yeniden şekillenmeye devam etmektedir. Burada baskıresmin temel kalıp ve aktarım prensiplerine yeni medyanın araçsallaştırdığı açıdan bakılacak olursa, fiziksel ortamda var olmayan, sanal bir çoğaltma biriminin olması onu fiziksel olarak arttırma,

çoğaltma prensiplerinden yoksun kılacaktır. Buradaki mekanik sistemin olmayışı, bilgisayara hükmeden sanatçının bilgisi ve talimatlarıyla sanal, sayısal olarak çeşitlenen kalıplardan edinilen yine sanal ve sonsuz edisyonlara ulaşmayı mümkün kılmaktadır.

2.2. Teknolojik Gelişmeye Dayalı Hibrit Teknikler

Hibrit yeni medya teknikleri, geleneksel baskıresim yöntemleri ile dijital araçların birleşimini ve birbiri ile iletişimi ile sağlanır. Geleneksel baskıresim yöntemleri (gravür, litografi, serigrafi vb.) fiziksel malzemeler ve manuel işlemlerle gerçekleşirken, dijital medya dijital görüntü oluşturma, manipülasyon ve çoğaltma süreçlerine dayanır. Bu birleşim, baskıresim sanatçıların dijital ortamlarda oluşturdukları görüntüleri fiziksel olarak baskıya dönüştürmelerine veya tam tersine fiziksel baskıları dijital tekniklerle geliştirmelerine olanak tanır. Baskıresim, doğası gereği çoğaltılabilir bir sanat formudur. Böylelikle hibrit yeni medya teknikleri bu çoğaltma sürecini daha da geliştirir. Dijital araçlar, bir sanatçının sınırsız sayıda baskı üretmesini sağlar ve baskı sürecinde yaratılan görüntülerin dijital ortamlarda yeniden kullanılmasına olanak tanır. Aynı görüntü hem dijital hem de fiziksel formlarda var olabilir ve farklı yüzeylere, boyutlara ya da bağlamlara adapte edilebilir.

Geleneksel teknik beceriler ve dijital teknolojilerin entegrasyonu, sanatçıların üretim ortamına esneklik ve kontrol sağlamaktadır. Bu sayede sanatçı; geleneksel yöntemlerin üretim sığlığına kıyasla sonuca daha erken ulaşabilmektedir (Avcı, 2018, s.17-24). Dijital teknolojiler ve yeni medya sanatı, her aşamada kontrolü ve müdahaleyi mümkün kıldığı üzere, çözüm odaklı ve stratejik alternatifler sağlamaktadır. “Teknolojik araçlar, baskıresim alanında baskıdan önce veya sonra kullanıldığı gibi, her ikisinde birden ya da yalnızca süreçte de kullanılabilir. İstenilen son sonuç, baskı yapılan yüzeye melez teknikler uygulandığında ortaya çıkar” (Torun, 2019, s.22).

Bir baskıresim üretim sürecindeki sanatçının rolü; öncelikle bir taslak yaratma, ardından oluşan taslağın üretileceği çoğaltma tekniğinin belirlenmesidir. Bu süreçte sanatçı çeşitli süreçlerden geçerek sonuca -medyum ve taslağa bağlı olarak- ulaşmak için yoğun bir kol gücü ve zamana ihtiyaç duyacaktır. Ancak kontrolü ve süreci yönetmenin oldukça kolay olduğu bilgisayar ortamında yaratılan bir taslak ve ulaşılması istenilen sonuç, geleneksel sürecine kıyasla daha doğurgandır. Fakat geleneksel baskıresim teknikleri ve yeni medya aracılığıyla üretilen çoğaltılabilir eserlerin birbirine kıyaslanması, onu algılayanın estetik değer ve eleştirel tavrına bağlı olarak değişebilmektedir. Kalıp açısından geleneksel teknik ve yöntemler ile sayısal kodlar veya yapay zeka algoritmaları arasında benzer noktalar görebilmek mümkündür. Öte yandan yeni medya araçları ve sanal mekanlar, içeriklerin ve yaratılan eserin sonsuz kere kopyalanmasını sağlamaktadır. Bu

durum baskiresim sanatının geleneksel zemininde yatan çoğaltma fikrini ileri adımlara taşımaktadır. Sınırlı sayıda çoğaltılabilme olanağı bulunan baskiresim, dijital teknoloji araçlarıyla bu sınırları ortadan kaldırmakta, baskiresmin çoğaltılabilir doğasını sanal mekanlarda yeniden tanımlamaktadır.

Çoğu zaman geleneksel biçimler ve matematiksel biçimler birlikte gelişir ve değişir. Sanatçı Haas'a göre dijital teknolojiler, diyalogları genişletebilme ve iletişimlerini artırabilmek için alternatif yollardır. Geleneksel formlarla oluşturulmuş bir sanat eseri ile teknoloji araçları kullanılarak yaratılan bir eser doğaları gereği birbirine aykırı değildir, daha ziyade bu alanları belirginleştirerek ayırır ve dahası güçlendirir. Sonuç olarak yeni medya araçlarını kullanmak, yeni sanatı inşa etmek için bir fırsat olarak bakabilmek mutluluk vericidir (Grabowski, 2012:90-110). Böylelikle dijital teknoloji araçlarının kullanımıyla geleneksel formatta eserler üretmek veya yeni medya diliyle, sanal bir platformda sonsuz mekânsal uzama yayılan sanat eseri üretmek sanatın özgünlük idealiyle örtüşmektedir. Geleneksel tekniklerle üretilen bir sanat eserinin özgünlüğü, öncelikle oluşturulan kompozisyon ve teknik yeterliliklerle değerlendirilebilmektedir. Acaba yeni medya araçlarıyla oluşturulan bir eserin özgünlüğü ve kalıcılığını belirleyen faktörler nelerdir? Bu konuda Uysal şunları ifade etmektedir:

Casey Reas, algoritmik kodları kişiselleştirerek bu platformda özgün bir sanat eseri üretmenin mümkün olabileceğini ifade etmektedir. Reas, taslak olarak hazırladığı çalışmalarını algoritmik kodlara dönüştürerek birbirinden bağımsız eserler üretmektedir. 2004-10 süresince yeni medya araçları ile geliştirdiği teknikler ve yöntemler, çizgi ve yuvarlaklardan ibaretken, yarattığı kodlarla, görseller algoritmik başkalaşıma uğrar ve sanatsal üslupta formlar kazanır. Sanatçı yeni medyanın araçlarını giderek geliştirerek taslağı, video, enstalasyon ve dijital baskı gibi eserlere dönüştürmektedir (Uysal, 2019:86).

Görsel 9. Rafael Lozano-Hemmer "Atmosferik Bellek" 2019, *İnteraktif Dijital Kodlama*.
(The interactive art of Rafael Lozano-Hemmer: psychic resonance, surveillance and a murmur of lights, 2019).

Görsel 10. Regina Silveira “Municipal Cultural Center”, 2019 Serigrafi baskı.
(Regina Silveira participa da Feira de Arte Impressa Noa Noa, 2019).

Yeni medya, içeriklerin sonsuza dek kopyalanmasını sağlar. Görsel 10’da olduğu gibi sanatçı bir nesnenin, görselin veya imgenin binlerce kez çoğaltılmasıyla fiziksel olarak deneyimlenen bir mekan yaratmıştır. Yeni medya sanatının en önemli yönlerinde birisi de izleyiciyle sağlanan bu etkileşimdir. Bu katılımcı sanat fikri, sanat ve izleyicinin iletişimindeki sınırları esnetir, sanatın o dokunulmaz tavrına dokunarak gündelik hayatın içine sızmıştır. Dijital platformlar sayesinde izleyiciler, baskı sanatının sürecine tanık olurlar. Bu durum ise baskiresmi çerçevelenmiş, sabit ve tek yönlü seyredilebilir bir deneyim olmaktan çıkarak baskiresmi dinamik ve canlı bir hale getirmektedir.

Görsel 11. Karol Pomykala “One Direction” 140 x 200 cm , Linol Baskı 2018.
(One Direction 2, 2018).

Görsel 12. Karol Pomykala, 'Re-One Direction" 2.46 dk, Virtual. 2018 Reality Art Linocut Version (One Direction 1, 2018).

Geleneksel teknik ve yöntemlerle, genellikle kağıt yüzeyi ile özdeşleşen baskıresim; yeni medya araçlarının (AR, VR, Video, Robotic Art, Net Art vb.) yaygınlaşmasıyla birlikte alternatif üretim kanallarıyla kendisini ifade yolları aramaktadır. Çağdaş sanatçı Karol Pomykala; Görsel 11 ve 12'deki karşılaştırmalı eserlerde de baskıresim temelli bir linol baskı çalışmasının oluşturulan algoritmik bir uzantısıdır. One Direction adlı yerleştirme, klasik bir linolyum baskı ve sanal gerçeklikle temsil edilen çağdaş teknolojiden oluşmaktadır. Bu, gerçeğin ve sanalın ilişkisi, iki boyutlu analog baskının üç boyutlu bilgisayar tarafından üretilen dünyaya aktarımıdır. Yerleştirme, iki unsurdan oluşmaktadır. İlk unsur, 140 x 400 cm boyutlarında büyük format bir linolyum baskıdır. İkinci unsur ise stereoskopik animasyona sahip bir VR setidir. Sanal gerçeklikte gördüğümüz görüntü, duvarda sergilenen büyük format linolyum baskının bir uzantısıdır. Bu yeni medya sanatının getirdiği dijital estetik, baskıresmin görsel dilini de etkiler. Geleneksel baskı tekniklerinin sabit yapısı, dijital imgelerle birleştiğinde daha soyut, esnek ve deneysel hale gelir.

Sanatçılar, dijital teknolojileri kullanarak baskıresimlerde yeni renk, doku ve kompozisyon olanaklarını keşfeder. Fırıncı baskıresmin genişleyen üretim pratikleri konusunda şunları dile getirmektedir:

Çağdaş, sanat üretimlerinde kimliği genişleyen bir pratik alan olan baskıresim, dijital teknolojilerin çoğunluğu oluşturduğu bu melez ortamda, hibrit üretimlerle var olmaktadır. Baskıresim tekniklerine alternatif olarak teknolojik araçların kullanımı, hibrit kavramının anlamını ve kullanımını güçlendirmiş ve tartışılan yeni alanlar yaratmıştır. Christiane Paul'a göre, 21.yy. çağdaş teknoloji araçları; yaratılan, arşivlenen ve sadece dijital olarak aktaran, eylemi veya katılımı mümkün kılan dijital teknolojiler için sanal birer mekan olarak işlev görmektedir. Baskıresim tekniklerinden geleneksel olarak farklı olan dijital teknolojilerle üretilen hibrit üretimler hem yeni medyanın hem de geleneksel tekniklerin bir arada daha etkili ve sınır tanımayan hibrit baskıresim tekniklerinin doğmasıyla çağdaş sanatçıların dil ihtiyacı karşılanmaktadır (Fırıncı, 2013:129).

Böylece hibrit teknikler, geleneksel baskıresim tekniklerinin ve güncel dijital teknolojilerin sentezinden doğan melez bir dil, yaratım biçimidir.

Gelişmekte olan hibrit yeni medya teknikleri, baskıresim sanatçılarının ifade olanaklarını genişletmektedir. Dijital araçlar, sınırsız renk paletleri, katmanlama ve imge manipülasyonu gibi geleneksel baskı yöntemleriyle elde edilmesi zor olan olanakları sağlar. Bu da sanatçıların daha soyut, deneysel ve interaktif eserler yaratmasına olanak tanır. Dijital baskılar, geleneksel baskıresimdeki sınırlamaların ötesine geçerek çok daha dinamik ve kompleks eserler üretme imkânı sunar. Öte yandan dijital teknolojiler; baskıresmin dijital ortamlarda arşivlenmesi ve saklanması konusunda büyük avantaj sağlar. Bir sanatçının dijital baskı projeleri kolayca depolanabilir, gerektiğinde yeniden baskıya alınabilir ve dünya genelinde dijital platformlar aracılığıyla paylaşılabilir. Bu, baskıresmin küresel erişimini artırır ve sanatçıların çalışmalarını daha geniş kitlelere ulaştırmasını sağlar. Baskıresmin teknoloji ve yeni medyayla olan bu etkileşimi hem sanatçılar hem de izleyiciler için sanatın sınırlarını genişleten yenilikçi ifade alanları oluşturur.

Hibrit yeni medya teknikleri, geleneksel baskıresim yöntemleri ile farklı medyumların birleşimi ve birbiri ile iletişimi ile sağlanır. Geleneksel baskıresim yöntemleri (gravür, litografi, serigrafi vb.) fiziksel malzemeler ve manuel işlemlerle gerçekleşirken, dijital medya dijital görüntü oluşturma, manipülasyon ve çoğaltma süreçlerine dayanır. Bu birleşim, baskıresim sanatçılarının dijital ortamlarda oluşturdukları görüntüleri fiziksel olarak baskıya dönüştürmelerine veya tam tersine fiziksel baskıları dijital tekniklerle geliştirmelerine olanak tanır. Baskıresim, doğası gereği çoğaltılabilir bir sanat formudur. Böylelikle hibrit yeni medya teknikleri bu çoğaltma sürecini daha da geliştirir. Dijital araçlar, bir sanatçının sınırsız sayıda baskı üretmesini sağlar ve baskı sürecinde yaratılan görüntülerin dijital ortamlarda yeniden kullanılmasına olanak tanır. Aynı görüntü hem dijital hem de fiziksel formlarda var olabilir ve farklı yüzeylere, boyutlara ya da bağlamlara adapte edilebilir.

Sonuç olarak, hibrit baskı teknikleri sadece dijital ve geleneksel süreçlerin birleşimini değil, aynı zamanda çağdaş sanatın çok yönlü yapısını da yansıtmaktadır. Monotipi, transfer yöntemleri, pleksiglass gravür ve kağıt gravür gibi teknikler, sanatçılara hem teknik hem de kavramsal esneklik sunarak farklı üretim süreçlerine imkan tanımaktadır. Bu çeşitlilik, hibrit baskı tekniklerinin sanat pratiğine sağladığı geniş olanakları göstermekte ve sanatçıların bireysel yaratıcılıklarını daha serbestçe ifade etmelerine katkıda bulunmaktadır.

3. SONUÇ

Teknolojik gelişmeler, özellikle dijital teknolojiler, baskıresim sanatını derinden etkileyerek sanatçıların ifade biçimlerinde ve üretim yöntemlerinde radikal değişiklikler yaratmıştır. Dijital baskı teknikleri, bilgisayar destekli tasarım ve 3D baskı gibi yenilikler, geleneksel baskıresim tekniklerinin sınırlarını genişleterek sanatçıların daha önce mümkün olmayan detay ve biçimleri keşfetmelerine olanak tanımıştır. Bu teknolojiler, baskıresim sanatını daha erişilebilir kılmakla kalmamış, aynı zamanda sanatçıların yaratıcı süreçlerini hızlandırarak üretimde esneklik kazandırmıştır. Bulgular, teknolojik gelişmelerin sanatçıları için genişletilmiş yaratıcı olanaklar sağladığını, ancak aynı zamanda geleneksel tekniklerin korunması ve sanatın özgünlüğü ile ilgili tartışmaları da beraberinde getirdiğini göstermektedir.

Yeni medya ile baskıresim sanatı arasındaki ilişki ise, baskıresmin dijital platformlarda yeniden yorumlanmasını sağlamış ve bu sanat formunu küresel ölçekte daha geniş kitlelerle buluşturmuştur. Bulgular ayrıca, dijital ortamların baskıresim sanatını küresel ölçekte daha erişilebilir kıldığını ve interaktif sanat biçimlerine olanak sağladığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, hibrit teknikler ve dijital medya sanatçıları, eserlerini hem fiziksel hem de sanal ortamda sergileyerek çağdaş sanatın dinamiklerini yeniden şekillendirmektedir. Etkileşimli medya ve sanal ortamlarda üretilen ve sergilenen eserler, izleyiciyle daha aktif ve katılımcı bir ilişki kurma olanağı sunmuştur. Dijitalleşmenin etkisiyle baskıresim, statik bir form olmaktan çıkarak dijital dünyaya entegrasyonuyla çok daha dinamik, etkileşimli ve disiplinlerarası bir yapıya bürünmüştür.

Hibrit tekniklerin benimsenmesi, sanatçılara hem geleneksel hem de dijital süreçleri bir araya getirerek çok yönlü üretim imkânı sunduğu belirtilebilir. Araştırmada dijitalin ve yeni medya araçlarının baskıresim sanatındaki etkilerinin, sanatın sürekli evrilen doğasını yansıtan bir değişim sürecine tabi olarak devam ettiği görülmüştür. Metindeki ilgili örneklerden de anlaşılabileceği gibi baskıresim biçim ve içerik yönünden; sunum, yerleştirme, kavram, gerçeklik algısı veya yanılsama gibi doğrultularda çeşitli görsel ifadelerle kavuşmuştur. Dolayısıyla bu durumun, baskıresim sanatının geleceğine dair yeni yollar, yeni keşif alanları açtığı da belirtilebilir. Zira dijital ve manuel tekniklerin birleşimi sanatçıların yaratıcı potansiyellerini artırmakta, eserlere farklı katmanlar ve anlam boyutları ekleyerek daha zengin ve karmaşık sanat üretimleri ortaya çıkarmaktadır. Yeni olanaklar, baskıresim sanatını yalnızca teknik açıdan değil, aynı zamanda kavramsal ve estetik boyutta da yeniden şekillendirmektedir.

Dijital ve manuel tekniklerin bu birleşimi, sanatçıların yaratıcı potansiyellerini artırmış, eserlere farklı katmanlar ve anlam boyutları ekleyerek daha zengin ve karmaşık sanat

eserleri ortaya çıkarmıştır. Ancak, hibrit tekniklerin gelişimi, geleneksel baskıresim yöntemlerinin yerini tamamen almadığını, aksine sanatsal pratiklere yeni boyutlar kazandırarak bir sentez oluşturduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, dijital teknolojilerin ve yeni medya araçlarının baskıresim sanatındaki etkileri, sanatın sürekli evrilen doğasını yansıtan bir değişim süreci olarak devam etmektedir. Çalışmada tarihsel perspektifle de ortaya konulduğu üzere gelecekte, dijital ve geleneksel tekniklerin daha ileri düzeyde birleşimi ile sanatçılar için yeni ifade biçimlerinin ortaya çıkması beklenmektedir. Bu nedenle, sanatçılar ve araştırmacılar için dijital ve hibrit baskıresim tekniklerinin estetik ve kavramsal potansiyelini daha derinlemesine incelemek önemli bir alan olarak varlığını sürdürecektir. Teknolojiyle gelen bu yeni olanaklar, baskıresim sanatını yalnızca teknik açıdan değil, aynı zamanda kavramsal ve estetik boyutta da yeniden şekillendirmiş ve baskıresmin güncel sanatla ilişkisi bakımından önemli bir sanat disiplini olduğu görülmüştür.

KAYNAKLAR

- Avcı, T. S. (2018). Oluşum süreci içinde dijital sanat, İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Ayan, H. M. (2007). Sosyolojik açıdan özgün baskıresim sanatının bugünkü durumu ile ilgili profesyonel sanatçıların görüşlerinin incelenmesi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı [Doktora Tezi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Baumgartner, C. (2007). Eye on europe: prints, books & multiples/1960 to now.
<https://www.moma.org/collection/works/95149>
- Bidding for Hope, Shepard Fairey (2016). 12 Ekim 2024 tarihinde, <https://www.artsy.net/artwork/shepard-fairey-hope-16> adresinden erişilmiştir.
- Blind Embossing With a 3D Printed Press, 2009. Open Press Project. 12 Ekim 2024 tarihinde, <https://openpressproject.com/blogs/news/blind-embossing-with-a-3d-printed-press> adresinden erişilmiştir.
- Boughton, D. (2005). From fine art to visual culture: assessment and the changing role of art education. Intellect, International Journal of Education Through Art, 1(3), 211-223. <https://doi.org/10.1386/etar.1.3.211/1>
- Couprie, P. (2006). Presenting electroacoustic music. Cambridge University Press, Organised Souns, 11(2), 119-123. <https://doi.org/10.1017/s1355771806001373>
- David Hockney The Arrival of Spring in Woldgate, (2011). 13 Ekim 2024 tarihinde, <https://www.artsy.net/artwork/david-hockney-the-arrival-of-spring-in-woldgate-east-yorkshire-in-2011-twenty-eleven-2-january-1147> adresinden erişilmiştir.
- Esmer, H. (2024). Baskıresimde deneysel arayışlar. 07.10.2022 tarihinde, <https://hayriesmer.com/makale/baskiresimde-deneysel-arayislar/53?ln> adresinden erişilmiştir.
- Eye on Europe: Prints, Books & Multiples, (t.y.).12 Ekim 2024 tarihinde <https://www.moma.org/audio/playlist/229/2950> adresinden erişilmiştir.
- Fırıncı, M. (2013). Dijital Çağda Geleneksel Baskı Resim ve Teknikler Arası Geçiş (Mezleşme). Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sanat ve Tasarım Dergisi Cilt 4, s.4.
- Gombrich, E. H. J. (2019). Sanatın öyküsü, Çev. Ömer-Erol Erduran. Remzi Kitabevi.
- Grabowski, B. ve Fick, B. (2012). Printmaking: a complete guide to materials & processes. Prentice Hall First Press.

- Kerry James Marshall Mementos, (1998). The Renaissance Society. 12 Ekim 2024 tarihinde, <https://renaissancesociety.org/exhibitions/410/kerry-james-marshall-mementos/> adresinden erişilmiştir.
- Mick Jagger, Andy Warhol, (t.y). The Cleveland Museum of Art. 12 Ekim 2024 tarihinde, <https://www.clevelandart.org/art/1992.294> adresinden erişilmiştir.
- One Direction 1, (2018). Karol Pomykala. 01 Ekim 2024 tarihinde, <https://pomykalas-tudio.com/artistic-portfolio-artistic-graphics/portfolio-one-direction-2-graphics-workshop-pomykala/> adresinden erişilmiştir
- One Direction 2, (2018). Karol Pomykala. 01 Ekim 2024 tarihinde, <https://pomykalas-tudio.com/artistic-portfolio-artistic-graphics/portfolio-one-direction-2-graphics-workshop-pomykala/> adresinden erişilmiştir.
- Poster, M. (1995). The second media age. Cambridge, Polity Press. Regina Silveira participa da Feira de Arte Impressa Noa Noa, (2019). Prefeitura de Porto Alegre. 01 Ekim 2024 tarihinde <https://www.prefeitura.poa.br/smc/noticias/regina-silveira-participa-da-feira-de-arte-impressa-noa-noa> adresinden erişilmiştir.
- The interactive art of Rafael Lozano-Hemmer: psychic resonance, surveillance and a murmuration of lights, (2019). The Conversation Academic Rigour, Journalistic Flair. 30 Eylül 2024 tarihinde <https://theconversation.com/the-interactive-art-of-rafael-lozano-hemmer-psychic-resonance-surveillance-and-a-murmuration-of-lights-211430> adresinden erişilmiştir.
- Tribe, M. (2006). New media art. Taschen America Llc.
- Untitled Your body is a battleground Barbara Kruger. (t.y.). 12 Ekim 2024 tarihinde, <https://www.thebroad.org/art/barbara-kruger/untitled-your-body-battleground> adresinden erişilmiştir.
- Uysal, S. (2019). Fraktal geometri ve algoritma ilişkisinde jeneratif sanat, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. [Yüksek Lisans Tezi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Walead Beshty:Glasshouse-jpgalead Beshty, (2009). 29. Eylül 2024 tarihinde, <https://www.sculpture-center.org/materials/10991/glasshouse-jpg> adresinden erişilmiştir.
- Xing, B. & Marwala, T. (2018). Creativity and artificial intelligence: a digital art perspective. Cornell University. <https://doi.org/10.48550/arxiv.1807.08195>.